

نقش و کارکرد تشکلهای در حقوق ایران

ایرج افشار احمدی^{۱*}

*. دکتري، فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۱۵-۱

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۵

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۸/۱۱/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۱/۱۶

واژگان کلیدی:

تشکل، مشارکت، تشکل‌گرایی.

نویسنده مسوول:

ایرج افشار احمدی

آدرس پستی:

ایران، سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی.

تلفن:

00000000000

کد ارکید:

0000-0002-0765-0992

پست الکترونیک:

i.afsharahmadi@gmail.com

زمینه و هدف: امروزه جهان شاهد خیزش گسترده سازمان‌ها و تشکلهای بسیاری از کشورهای در حال توسعه است. کار گروهی و تشکلی، نقش بسیار مثبت و بهره‌وری قابل ملاحظه‌ای را خصوصاً در مسائل اقتصادی ایفاء می‌کند. بعضاً در کشورهای جهان سوم و در حال توسعه، هنوز به معنای واقعی به اهمیت موضوع پی نبرده و کماکان مردد در بودن یا نبودن آن هستند.

مواد و روش‌ها: این تحقیق از نوع نظری بوده روش تحقیق به صورت توصیفی تحلیلی می‌باشد و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای است و با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: به همین منظور برای افزایش مشارکت مردم در امور کشور؛ پیش‌نویس قانون توسعه تشکلهای اجتماعی مدنی تدوین گردید، مقوله مشارکت در قانون اساسی و برنامه‌های توسعه مورد توجه قرار گرفت و زمینه‌های حقوقی مشارکت مردم در عرصه سیاست، اقتصاد و اجتماع فراهم شد.

نتیجه‌گیری: آنچه تاکنون باعث شکست و ناکامی تشکلهای شده است، وجود برخی موانع در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و ساختاری- قانونی است که موجب گردیده تشکلهای چندی پس از تشکیل و قبل از رسیدن به قوام و پایداری لازم منحل و یا نوعاً منحل گردند.

مقدمه

و اقتصادی را کاهش می‌دهد و برابری اجتماعی، رفاه و پیشرفت اقتصادی را موجب می‌شود. لذا بر اساس ضرورت‌های موجود و با توجه به برکات و فواید مشارکت مردم در همه امور، پیش‌نویس قانون توسعه تشکل‌های اجتماعی مدنی تدوین گردید که برخی از اهداف آن شامل نهادینه نمودن مشارکت واقعی افراد جامعه و سازمان دادن به مشارکت اجتماعی سامان نیافته افراد جامعه به مشارکت اجتماعی هدفمند و نظامند؛ و نیز آگاهی و مراقبت نسبت به آسیب‌های احتمالی مرتبط، رویکرد تسهیل‌گری و حمایتی نسبت به نهادمند نمودن مشارکت‌های اجتماعی می‌باشد.

۱- تعریف تشکل

تشکل، از نظر لغوی به معنای صورت گرفتن چیزی است (تَشَکُّلاً) [ع.ا] (مص ل.) صورت پذیرفتن، شکل گرفتن (معین، ۱۳۷۰) و از نظر اصطلاحی تشکل را می‌توان به معنای تشکیل دادن یک جمع برای دستیابی به هدف خاص، گردهم آمدن برای انجام کاری مشترک، جمع شدن در کنار هم برای اجرای حرکتی عام‌المنفعه و امثالهم، تعریف نمود (عبداله زاده، ۱۳۹۴)، البته باید اشاره نماییم که تشکل‌ها بعضاً توسط یک گروه اشخاص حقیقی معتقد به آرمان‌ها و مشی سیاسی معین، تأسیس شده‌اند. تشکل‌ها در مقایسه با جناح‌ها به ساختار حزبی نزدیک‌ترند و دارای ارتباط تشکیلاتی‌اند.

۲- معنا و مفهوم تشکل

با توجه به فراگیری این عنوان به‌ویژه در حوزه نهاد‌های غیردولتی که در عصر حاضر گستره وسیعی از کارکردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را به انجام می‌رسانند؛ کنکاشی در معنا و مفهوم آن خالی از فایده به نظر نمی‌رسد. تصریح در مفهوم و معنای تشکل، برای متصدیان امور تأسیس و فعالیت تشکل‌های کارگری و کارفرمایی (مسوولان اجرایی قوانین و مقررات ذی‌ربط) و همچنین اعضا و مسوولان تشکل‌ها

تشکل‌ها از جمله ارکان ساختارهای اقتصادی مدرن امروزی می‌باشند؛ که نقش بسزایی در توسعه اقتصادی کشور به عهده‌دارند. این تشکل‌ها با استعانت از قدرت چانه‌زنی کسب شده از سازوکارهای قانونی و بافت تشکیل دهنده‌ی خود که از جمله عوامل اساسی تولید می‌باشد سعی در بهبود وضعیت کار و زندگی اعضا خود دارند؛ و مسئولیت‌پذیر بودن این تشکل‌ها خود عامل موثری در تحقق این روند است؛ چراکه در فرآیند «تشکل‌گرایی» است که شخصیت، ذهنیت و الگوهای رفتاری انسان‌ها دچار تحول مثبت می‌شود و تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌ها و بسیج امکانات و هم‌افزایی نیروها برای تغییر در گستره ملی فراهم می‌شود. به این اساس کار تشکلی به‌خصوص راهبری تشکل‌ها امری سخت و دشوار است. لذا برای تحقق این امر، باید از خرد جمعی که منطبق و اساس «دموکراسی» می‌باشد بهره جست.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز از آنجا که یکی از اهداف عمده انقلاب تلاش برای افزایش مشارکت مردم در امور کشور بود، مقوله مشارکت در اسناد بالادستی از جمله قانون اساسی (بند ۸ اصل سوم) و برنامه‌های توسعه مورد توجه جدی قرار گرفت و بسترها و زمینه‌های حقوقی مشارکت مردم در عرصه سیاست، اقتصاد و اجتماع فراهم شد. مشارکت واقعی حتی با برخوردارگی از ایدئولوژی مشارکتی، بدون نهادها و سازمان‌های مناسب و مرتبط مانند تشکل‌های اجتماعی امکان تحقق نخواهد داشت. نهادینه نمودن مشارکت اجتماعی

باعث ارتقاء سرمایه اجتماعی خواهد شد و مانند حلقه واسطی بین مردم و دولت دستیابی به اهداف را میسر خواهد نمود؛ و همچنین تحکیم و تثبیت سرمایه اجتماعی به واسطه نهادمند نمودن مشارکت‌های اجتماعی، پیشرفت و توسعه را به ارمغان خواهد آورد. تقویت نهادی سرمایه اجتماعی موجب گرمی حیات اجتماعی می‌شود و میزان جرائم و هزینه‌های اجتماعی

۲- تشکل‌ها یا سازمان‌های اقتصادی (organizations economic): سازمان‌هایی هستند که با اهداف انتفاعی و کسب و توزیع سود تشکیل می‌شوند. مثل مؤسسات اقتصادی و شرکت‌های تجاری.

۳- تشکل‌ها یا سازمان‌های اجتماعی (organizations social): تشکل‌های اجتماعی نیز که در پی اهداف خاص خود هستند؛ در دو سطح دسته‌بندی می‌شوند:

الف) سطح کلی نگر با مفهوم عام: ساخت کلیه واحدهای اجتماعی از لحاظ ارتباطی که باهم دارند (مثل نهادها، مؤسسات، طبقات، گروه‌های خویشاوندی).
ب) سطح جزئی نگر با مفهوم خاص: کلیه فعالیت‌های آگاهانه، سازماندهی شده و معطوف به اهداف غیراقتصادی و غیرسیاسی نظیر تشکل‌های صنفی، علمی، فرهنگی، مذهبی.

بنابراین با توجه به دسته‌بندی فوق‌الذکر می‌توان بنا به اهدافی که تشکل‌های کارگری یا کارفرمایی دنبال می‌کنند؛ آن‌ها را در ذیل عنوان تشکل‌های اجتماعی به معنای خاص آورد. براساس این تعریف اقدامات یا فعالیت‌های آگاهانه، سازماندهی شده و معطوف به اهداف دفاع از حقوق منافع صنفی کارگران یا کارفرمایان عضو در قالب این تشکل‌ها انجام می‌شود. باین‌وجود تعیین یک مرز مشخص در فعالیت تشکل‌ها به معنای دسته‌بندی مورد اشاره در بالا به گونه‌ای کاملاً تفکیک شده امکان پذیر نیست و امکان بروز تداخل مرزها در این تعاریف وجود دارد (بقایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹) اگر نگاهی به سابقه فعالیت تشکل‌ها در سطح جهانی و کشور خودمان داشته باشیم؛ اولین چیزی که به چشم می‌خورد، دستاوردهای تشکل‌ها از زمان پیدایش تشکل‌گرایی تاکنون است. این دستاوردها حاصل مبارزات، چانه‌زنی‌ها، پیگیری‌ها و تلاش‌های فراوانی است که اشخاصی، گروه‌ها، نهادها و ملت‌های خاصی در این عرصه داشته‌اند و اقدامات آن‌ها را نیز بدون رفتار سیاسی و تعامل با

- که دسته اخیر در پیشبرد اهداف تشکل، نقش محوری دارند - اهمیت اساسی دارد. بدون شناخت کافی نسبت به این مفهوم، چه‌بسا تشکل در ادامه فعالیت، از هدف اولیه منحرف یا دچار سردرگمی شود. فرهنگ علوم سیاسی (افشار و آقابخشی، ۱۳۸۷)، تشکل یا سازمان (organization یا formation) را به فعالیت‌های آگاهانه، ترتیب یافته با اهداف معین تعریف نموده است. در تشریح این تعریف می‌توان گفت مفهوم تشکل سه جز دارد:

اولاً مجموعه‌ای از فعالیت‌هاست و محدود به یک فعالیت منفرد و بدون پیشینه و لاحق نیست بلکه سلسله‌ای از اقدامات مرتبط به هم و هدفمند است. ثانیاً مجموعه فعالیت‌های آگاهانه است که مبتنی بر داوطلبانه بودن، خودجوش بودن یا غیر اجباری بودن اقدامات مورد نظر است.

همچنین اقداماتی است که براساس استقلال رأی اعضا و بینش و شناخت آن‌ها بنا شده است.

ثالثاً مجموعه اقدامات مورد اشاره به‌طور ترتیب یافته است. این جزء از تعریف تشکل به لزوم سازماندهی شدن اقدامات مورد نظر اشاره دارد. بدین معنا که تشکل دارای شخصیت حقوقی می‌شود و از مجموعه اقدامات لحظه‌ای و مقطعی متمایز می‌گردد.

رابعاً جزء آخر تعریف اینکه اقدامات آگاهانه و سازماندهی شده مذکور، مبتنی بر اهداف معین است، یعنی مجموعه فعالیت‌هایی هدفمند است.

هدفمند بودن اقدامات به جهت تعیین مسیر فعالیت تشکل اهمیت خاصی دارد. از این‌رو عموماً تشکل‌ها بسته به هدفی که دنبال می‌کنند به سه دسته تقسیم می‌شوند.

۱- تشکل‌ها یا سازمان‌های سیاسی یا حکومتی (organizations political): این دسته از تشکل‌ها مبتنی بر اهداف کسب، حفظ یا سهیم شدن در قدرت سیاسی یا تأثیرگذاری بر تصمیمات مقامات سیاسی تشکیل می‌شوند. مثل احزاب و گروه‌های فشار.

حکومت‌ها نمی‌توان در نظر گرفت. عمده‌ترین کارکرد یک تشکل این است که به‌عنوان حلقه واسط بین دولت و جامعه، خواستها و مطالبات اشخاص جامعه (اعضا) را از طریق یک سازمان رسمی با قدرت چانه‌زنی به دستگاه‌ها و مقامات حکومتی منتقل کرده و بازخورد آن را به اشخاص زیرمجموعه خود منعکس نماید.

۳- سابقه‌ی تشکل‌گرایی در ایران

در تاریخ ایران وجود سابقه‌ی تشکل‌های صنفی یا تجاری به بیش از ۲۴۰۰ سال (از زمان حکومت هخامنشیان) می‌رسد؛ که برای تنظیم و تدارکات نظامی و تهیه ملزومات مختلف اقدام به ایجاد همکاری بین واحدهای مختلف می‌شد. در طول تاریخ ایران رئیس‌التجارها و روسای صنوف در حفظ منافع رشته‌های مختلف صنفی، تجاری، بهبود کیفیت کالا و کنترل نرخ‌ها با حکمرانان هر منطقه همکاری می‌کردند و اوج فعالیت این تشکل‌ها در تاریخ ایران در زمان صفویه بوده است؛ که تشکیلات مختلف صنفی و بازرگانی به وجود آمدند. ۱۳۰ سال قبل در مرداد ماه سال ۱۲۶۳ اتاق ایران در غالب مجلس وکلای تجار ایران راه‌اندازی شد. در دوره‌ی انقلاب مشروطه نیز اصناف به‌صورت تشکل‌های فعال در جامعه حضور داشتند. در این دوره به‌تدریج تشکل‌های کارفرمایی، صنعتی و حتی کارگری در مناطق مختلف کشور اروپا ایجاد شدند که تعداد آن‌ها به ۷۰ رسید. این تشکل‌ها در امور بازرگانی، صنعتی، صنفی و پیشه‌وری نقش اساسی را ایفاء می‌کردند. در سال‌های ۱۳۰۱-۱۳۰۲ مراکزی با عنوان اتاق تجارت در برخی از شهرهای کشورها ایجاد شدند؛ فعالیت این مراکز بعدها تحت عنوان اتاق بازرگانی و صنایع و معادن شکل قانونی به خود گرفت. (خلیلی، ۱۳۸۸: ۱۰) بعد از این دوران قوانینی برای رسیدگی به مسائل امور صنفی و نظم بخشیدن به فعالیت‌های اصناف به تصویب رسید که عمدتاً شهرداری و انجمن شهر مجری آن‌ها بود برای مثال می‌توان به بند ۵ از ماده ۳۵ در فصل وظایف

انجمن شهر و قصبه مصوب چهارم مردادماه سال ۱۳۲۸ هجری شمسی اشاره نمود که تصریح می‌کند رفع اختلاف‌های صنفی در صورت مرجع از طرف شهرداری با اصناف به عهده انجمن شهر و قصبه است. پس‌از آن در آبان ماه ۱۳۳۳ هیئت وزیران آئین‌نامه مجمع عمومی اتحادیه‌های صنفی و بازرگانی را به تصویب رساند. این آیین‌نامه به‌منظور اصلاح و بهبود امور بازرگانی و صنفی و تمرکز سازمان آن‌ها و نیز همکاری نزدیک بین بازرگانان و اصناف وابسته به امور بازرگانی و بنگاه‌های اقتصادی و دستگاه‌های دولتی و شهرداری در تهران و شهرستان‌هایی که به تشخیص دولت اهمیت بازرگانی داشته باشند تصویب و به‌موجب آن جمعیتی به نام مجمع عمومی اتحادیه صنفی و بازرگانی تشکیل شد. سپس به‌موجب ماده ۳۳ قانون اتاق‌های بازرگانی مصوب هفتم دی‌ماه همان سال و آیین‌نامه‌های اجرایی، در تکمیل آیین‌نامه عضویت اتاق بازرگانی تهران و اتحادیه‌ها صنفی بازرگانان به تصویب وزارت اقتصاد ملی رسید و مقرر گردید انتخابات اتحادیه‌ها صنفی تحت نظارت فرماندار تهران به عمل آید. سپس وزارت کشور به استناد ماد ۴۲ قانون شهرداری، آیین‌نامه‌های مطابق بند شانزدهم از قانون مذکور مصوب تیرماه سال ۱۳۳۴ تحت عنوان «آیین‌نامه اتحادیه‌های اصناف» تصویب نمود. اهمیت و ضرورت نظامند کردن فعالیت‌های اصناف موجب تدوین اولین قانون نظام صنفی در روز ۱۲ خردادماه ۱۳۵۰ با حضور نمایندگان دولت وقت تشکیل گردید و اصلاحات انجام‌شده بروی این لایحه توسط مجلس سنا پس از بررسی مورد تصویب قرار گرفت. از این تاریخ سازمان صنفی به‌عنوان یک سازمان مستقل در کشور ایجاد شد و این سازمان را اتاق اصناف نامیدند. اتاق اصناف در تهران تحت نظر هیئت عالی نظارت و ریاست هیئت مذکور با وزیر کشور بود و در سایر شهرستان‌ها بر عهده نظارت فرمانداران شهر بود. بعد از انقلاب اتاق‌های اصناف منحل و کمیته‌های امور

۴- نقش و کارکرد تشکل‌ها در اجتماع

در عصری که ارتباطات فردی جای خود را به ارتباطات گروهی سپرده است و جوامع بر اساس عقل و فکر جمعی اداره می‌شوند، می‌توان به نقش تشکل‌ها در اداره جامعه آگاهانه پی برد و جایگاه آن‌ها را به درستی تعریف و تبیین کرد. در مدتی کمتر از دو قرن به این سو، تشکل‌های غیرسیاسی و حرفه‌ای به‌عنوان پدیده‌ای که قادر است کوشش‌ها و تلاش‌های صاحبان یک حرفه را نظم دهد و توانایی‌های آنان را سامان بخشد و در نهایت نیروی جامعه را برای مقصود و هدفی مشخص به حرکت در آورد، همواره مطرح بوده است. در جریان هر دگرگونی اجتماعی، درک و شناخت انتظارات مردم و سیاست‌گذاری و رهنموددهی بر اساس خواست‌ها، از پیش فرض‌های تهیه و اجرای هر برنامه توسعه است. اگر چنین تفکری وارد فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی شود به جهت‌گیری هوشمندانه و عقلایی منجر خواهد شد و جامعه با هزینه و مانع بسیار کمتری به اهداف مورد نظر خواهد رسید. تاکید بر مشارکت و همدلی در ساخت نظام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نه تنها موفقیت آن نظام را تضمین می‌کند بلکه محورهای نظام را بر پایه سلسله‌ای از واقعیت‌ها و حقیقت‌ها قرار می‌دهد و به تدریج پیرایه‌های احساسی و غیر عملی را از آن می‌زداید و از دیدگاه اقتصادی جلو اسراف و تبذیر و فساد و انحراف گرفته می‌شود. تشکل‌ها به تعبیری در حوزه «هویت اجتماعی» یا به عبارت دیگر «هویت جمعی» قرار می‌گیرند و نهادهایی هستند که در قالب «اهداف برگزیده» به اداره نظام یافته جامعه می‌پردازند.

۵- کارکردهای اصلی تشکل‌ها

- ۱- تسهیل ارتباط و تعامل بین بخش دولتی و تولیدکنندگان و بهره‌برداران و ارتباط اعضا تشکل‌ها.
- ۲- مشارکت نهادینه در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری.
- ۳- پذیرش برخی از وظایف تصدی‌گری دولت.
- ۴- افزایش زمینه تولید و بهبود کیفیت زندگی.

صنعتی مسئولیت امور جاری اصناف را در سراسر کشور عهده‌دار شد.

به دلیل نیاز تشکیلات صنعتی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به یک مرجع قانونی معتبر اولین قانون نظام صنعتی در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی مشتمل بر ۱۰ فصل، ۸۵ ماده و بالغ بر ۴۰ بند و تبصره در تیرماه سال ۱۳۵۹ به تصویب شورای انقلاب رسید. در سال ۱۳۶۱ شورای مرکزی اصناف منحل و دو مجمع امور صنعتی ایجاد و بخش مهمی از اختیار شورای مرکزی اصناف به اتحادیه‌ها منتقل شد. فعالیت شورای مرکزی اصناف در کنار مجمع امور صنعتی تهران تا سال ۱۳۶۸ ادامه یافت و در اردیبهشت ماه همان سال قانون نظام صنعتی برای برخی از اصلاحات به مجلس شورای اسلامی رفت و تصویب شد. که از جمله ماده ۴ این قانون، اصناف به چهار گروه تقسیم شد. صنوف تولیدی، خدمات فنی، توزیع و خدماتی. در ۱۳ اسفند ماه همان سال توسط مجلس نام شورای مرکزی اصناف از متن قانون حذف شد. در سال ۱۳۸۲ قانون مذکور با اصلاحات کلی مجدداً تدوین و به تصویب مجلس ششم شورای اسلامی رسید. قانون قبلی از نقاط ضعفی چون عدم تناسب وظایف و اختیارات اتحادیه‌ها و مجامع امور صنعتی، مشکلات تشکیلات سازمان‌های صنعتی، فقدان پیش‌بینی بودجه لازم و عدم شفافیت اختیارات مجامع و امور صنعتی و مداخله زیاد سایر دستگاه‌ها در حوزه اصناف مواجه بود (سهل آبادی، ۱۳۹۳).

صرف‌نظر از این سابقه تشکل‌های صنعتی در دوران نوین اقتصاد ایران سابقه‌ای ۵۰ ساله دارند. کشور ما اکنون در شرایطی قرار دارد که بیش از هر زمان دیگر به بسیج همگانی و همساز کردن توانایی‌های بالقوه به‌ویژه در عرصه‌ی اقتصادی نیاز دارد. از سوی دیگر علاقه‌ای که مردم ما در سال‌های اخیر در مقاطع مختلف برای مشارکت در سرنوشت خود نشان داده‌اند فضای مساعدی را برای فراخوان آن‌ها به حضور در صحنه‌ی اقتصادی ایجاد کرده است (خلیلی، ۱۳۸۳: ۱۰-۱۱)

قبیل نهادهای حکومتی، تشکلهای مردمی و تشکلهای صنفی دسته‌بندی می‌شوند. چون شناخت این تشکلهای و ویژگی‌های هر یک کمک مفیدی در شناخت وظیفه تشکیلاتی می‌باشد، درباره هر یک از آنها شرحی مختصر داده می‌شود؛ با تذکر این نکته که در یک جامعه ایمانی و الهی کلیه این تشکلهای باید در خط الله باشند.

۱-۶ نهادهای حکومتی:

این نهادها طبق قوانین اساسی کشورها و قوانین موضوعه شکل می‌گیرند و مردم با حضور در انتخابات مربوط به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم مشارکت و اراده‌ی خود را بر حاکمیت و اداره‌ی امور مملکت به منصفی ظهور می‌رسانند. در کشور خودمان حضور فعال مردم در انتخابات خبرگان رهبر، ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی نمونه بارز مشارکت مردم در اداره‌ی امور کشور می‌باشد. علاوه بر نهادهای فوق که در سطح ملی و کشور مطرح است، نهادهای دیگری مانند شورای شهر و روستا نیز در اداره‌ی امور آنها متجلی می‌گردد و مشارکت مردم با حضور در انتخابات این نهادها و تعیین نماینده برای اعلام نظر آنها مطرح می‌گردد.

۲-۶ تشکلهای مردمی:

تجمع عقاید و نظرات افراد حول یک مرام و عقیده به‌صورت گروه‌ها، احزاب و جمعیت‌ها که بیشتر جنبه‌ی سیاسی داشته و مردم را در شکل‌گیری حکومت‌ها و دولت‌ها هدایت می‌کند؛ که اصولاً این تشکلهای در قالب قوانین اساسی و بیان نظرات و عقاید خود حامیانی فراهم و آنان را در ابراز حاکمیت نظرات و عقاید به مشارکت می‌طلبند.

۳-۶ تشکلهای صنفی:

اهداف و منافع مشترک عده یا گروه‌های مختلف جامعه، تشکلهای گروهی یا صنفی را ایجاد می‌نماید. این تشکلهای در قالب انجمن، جامعه، کانون، سندیکا، صنوف و اتحادیه ایجاد که با مقررات خاص حرفه‌ای یا

۵- تعیین استانداردهای شغلی برای بهره‌برداران عضو تشکل صنفی بر اساس قانون نظام صنفی و الزام افراد صنف به رعایت آن.

۶- هویت بخشیدن به مشاغل مرتبط.

۳- صدور پروانه صنفی و بهره‌گیری از مزایای قانونی آن.

۷- قابلیت نظارت بر نحوه تدوین قوانین و مقررات مرتبط با موضوع فعالیت براساس قانون.

۸- حفظ حقوق اجتماعی و صنفی بر اساس شغل و نوع فعالیت.

۹- امکان ایجاد ظرفیت لازم برای به عهده گرفتن مسئولیت‌های غیر حاکمیتی دولتی.

۱۰- امکان برخورد قانونی با متخلفان صنف و ابطال پروانه و معرفی به مراجع حقوقی و قانونی.

۱۱- امکان انتقال مناسب خواست‌های حرفه‌ای و تخصصی اعضای صنف به سیاست‌گذاران و برنامه ریزان دولتی و مدیران اجرایی.

۱۲- ایجاد زمینه مناسب برای تدوین و تصویب قوانین و مقررات مناسب که ضامن حقوق اعضای صنف می‌باشد.

۱۳- رتبه‌بندی و درجه‌بندی فعالیت افراد صنف.

۱۴- انتقال اطلاعات و تجارب تخصصی و ارتقاء سطح دانش اعضاء صنف.

۱۵- ارتقا کیفیت شغلی و اجتماعی تولید کنندگان و توزیع کنندگان بخش.

۱۶- آشنایی اعضاء صنف با قوانین و مقررات حقوقی و اجتماعی و حقوق صنفی.

۱۷- قابلیت و امکان پوشش تأمین اجتماعی بهتر برای اعضاء (نجفی، ۱۳۹۰)

۶- انواع تشکلهای

در جوامع مختلف، انواع تشکل بر حسب ضرورت‌ها و موقعیت‌های زمانی و مکانی وجود دارند که هر یک ویژگی‌های تشکیلاتی خاص خود را دارند و در محدوده این ویژگی‌ها به فعالیت می‌پردازند. به همین علت تاکنون بیشترین تکیه در این بحث بر لغت «تشکل» بوده که بر انواع شکل‌پذیری‌های جمعی از

یکدیگر تعاون و همکاری کنید و در گناه و تعدی دستیار هم نشوید...» (مائده: ۲).

۲. نظم و انضباط: در وصیت‌نامه امام علی (علیه‌السلام) به امام حسن و حسین (علیهما‌السلام) آمده است که حضرت فرمود: «أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ نَظْمِ أَمْرِكُمْ؛ شما را و تمام فرزندان و خاندانم را و کسانی را که این وصیت به آنها می‌رسد، به ترس از خدا و نظم در امور زندگی توصیه می‌کنم.»

۳. مشورت: «... وَ أَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ؛ و کارهایشان به‌صورت مشورت در میان آنهاست و از آنچه به آنها روزی داده‌ایم انفاق می‌کنند» (شوری: ۳۸).

حضرت امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: (و الزموا السواد الاعظم فان يد الله على الجماعة)، (نهج البلاغه، خطبه ۱۲۷)، همراه جماعت باشید که خدا بالای سر جماعت است؛ جمع به معنای تشکلی‌اش که (ان يد الله مع الجماعة) یاری و امداد خداوند با جماعت است. لازم به ذکر است که فعالیت‌های تشکلی غیر از فعالیت‌های جمعی می‌باشد، در فعالیت‌های جمعی افراد در یک مسیر واحد قرار دارند ولی ممکن است با اهداف متفاوت تجمع کرده باشند ولی در فعالیت‌های تشکلی افراد در یک مسیر واحد و به دنبال یک هدف واحد می‌باشند؛ لذا در تشکل‌ها تعهد و آرمان مشترکی هست که افراد ملزم هستند برای رسیدن به یک آرمان مشترک به یکسری امور متعهد شوند. زیرا حضور در یک کار تشکیلاتی، یک تمرین جمعی برای افراد است تا رابطه طولی و عرضی خود را در یک تشکل تقویت و حفظ کنند. رابطه‌ی طولی فرد رابطه با بالادستی خود و محور اصلی جامعه می‌باشد و رابطه عرضی او مربوط می‌شود به رابطه‌ی فرد با هم طرازهای خود می‌باشد.

۸- جایگاه تشکل‌ها در حقوق ایران

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر موازین و دستورهای اسلام می‌باشد و در صورت اجرای کامل،

صنعتی یا گروهی از حقوق و منافع اعضاء دفاع و بر روابط آنها نظارت می‌کند. تشکل‌های صنفی بسیار وسیع و در رده‌های مختلف کار و کارگری، کارمندی، شغلی مانند پزشکان، وکلا، حسابداران، کارشناسان، مهندسان و صنوف مختلف تولیدی، توزیع، خدماتی و ... ایجاد می‌شوند. این تشکل‌ها به لحاظ منافع و اهداف صنفی فعال‌تر و نظام مشارکت در آنها ملموس‌تر است (انصاری، نهادها و تشکل‌های مردمی در بستر سازی نظام مشارکت).

۷- جایگاه تشکل‌ها در فقه اسلام

از آنجایی که آموزه‌های دینی به همه نیازهای بشر توجه کرده، به بخش اقتصادی و مالی نیز توجه خاصی داشته است. معاملاتی همچون؛ مشارکت، مضاربه، مزارعه، معاملات مشاعی و تعداد بسیاری از دیگر معاملات در فقه و احکام شرعی به‌ویژه در ابواب اقتصادی فقه، نشان دهنده اهمیت کار و فعالیت گروهی در جذب کردن سرمایه‌ها و همچنین نیروی انسانی است که می‌تواند انگیزه خوبی برای جامعه در ترویج فرهنگ کار و فعالیت گروهی باشد. فعالیت گروهی به دلیل در کنار هم قرار گرفتن افکار، انرژی‌ها و توانمندی‌ها موجب تولید فکر بیشتر، تقویت اندیشه، به وجود آمدن افکار گوناگون، همدلی و همراهی بیشتر و تقویت انگیزه افراد می‌شود و در نهایت منجر به افزایش کمی و کیفی در امور می‌شود. همچنین ایجاد تشکل‌ها و گروه‌های هم‌فکر و هم‌کار باعث ارتقا همّت، تربیت نیروهای متخصص و تلاش و اراده جمعی برای انسجام کارها و فعالیت‌های بزرگ‌تر می‌گردد. تلاش و کار گروهی در صورتی محقق خواهد شد که ارکان آن یعنی تعاون و همکاری، نظم و انضباط و مشورت وجود داشته باشد؛ که مستندات هر سه مورد را می‌توان به روشنی، در آموزه‌های دینی پیدا کرد.

۱. تعاون و همکاری: «وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى وَ لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعُدْوَانِ ...؛ و در نیکی و تقوا با

پیشنهاد مورخه ۱۳۸۳/۵/۸ وزارت اطلاعات و به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی تصویب و اجرایی شد. تشکل‌ها می‌توانند با موضوع فعالیت و اهداف مشترک با رعایت آیین‌نامه مذکور به صورت شبکه درآیند و یا به عضویت سازمان‌های بین‌المللی درآیند. شبکه‌ها یا حتی تشکل‌های فعال در راستای تحقق خواسته‌های مشروع اعضای خود - بسته به اعتبار و صلاحیت خود و گسترش فعالیت و تعامل آن‌ها با دیگر تشکل‌ها (کار جمعی تشکل‌ها) - قابلیت‌های قانونی بسیار دارند؛ از انتشار نشریه و برگزاری تجمع و گردهمایی تا تصمیم‌سازی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های دولتی و حتی اعطای طرح و لوایح به دولت یا مجلس و حتی تقاضای اصلاح در قوانین موضوعه کشور. لذا در ماده یک پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی آمده است که به منظور تحقق ارزش‌های بنیادین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر تأمین آزادی‌ها و حق مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت اجتماعی خویش و هم‌چنین اجرایی نمودن سیاست‌های کلی نظام، سند چشم‌انداز بیست ساله و اصول سیاست‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر تحکیم الگوی مردم‌سالاری دینی، نوآندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، بستر سازی و ایجاد و توسعه ظرفیت‌های لازم در امور اجتماعی و تقویت سرمایه‌های اجتماعی، این قانون با هدف راهبردی «تعمیق و نهادینه نمودن مشارکت مردم از طریق تشکل‌های اجتماعی در عرصه‌های اجتماعی» وضع شده است (ماده ۱ پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی)، مشارکت اجتماعی فعالیت آگاهانه، داوطلبانه، آزادانه و مسئولانه است که توسط گروهی از افراد جامعه برای دستیابی به اهداف اجتماعی صورت می‌گیرد (ماده ۲ پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی) و تشکل اجتماعی که در قانون «تشکل» نامیده می‌شود به نهادی مدنی اطلاق می‌شود که در راستای اهداف اجتماعی در موضوع مشخص توسط گروهی از اشخاص حقیقی به صورت داوطلبانه با رعایت مقررات

زمینه سازی برای رسیدن به عدالت اجتماعی و برقراری قسط و عدل در جامعه، ایجاد روحیه تعادل و مشارکت همگانی و مردمی در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و ...؛ و جلوگیری از ایجاد بسترهای فساد و درآمدهای غیر مشروع می‌باشد. در قانون اساسی، اصول کلی بنیادگیری نظم عمومی جامعه و پیوندهای بین حکومت‌کنندگان و حکومت پذیران (یعنی مردم)، به صورت ارتباط دو سویه مبتنی بر حق و تکلیف، پایه‌ریزی می‌شود؛ و نتیجه عمل به آن، رسیدن به ارزش‌ها و هنجارهایی است که به عنوان آرمان‌ها و اهداف، در قانون اساسی مدنظر قرار گرفته‌اند. از سوی دیگر، قوانین عادی، دستورکارها و آیین‌نامه‌هایی نیز که بسترهای قانونی رفتارهای اقتصادی و غیراقتصادی در کشور را شکل می‌دهند، الزاماً باید در چارچوب اصول قانون اساسی و شرع مقدس اسلامی قرار گیرند و مغایرتی با آن‌ها نداشته باشند تا نیل به اهداف و آرمان‌های نظام از نظر اجرایی و در عمل، دارای پشتوانه و تضمین لازم باشد. اهمیت تشکل‌ها در حقوق ایران در سالیان اخیر به وضوح درک شده و این موضوع را می‌توان در توجه جدی به بحث تشکل‌ها در قوانین مصوب چندین سال اخیر از جمله قانون برنامه پنج ساله توسعه اقتصادی و قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار مشاهده کرد؛ به عنوان مثال از مجموع ۲۹ ماده قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ۲۶ ماده، به طور مستقیم، به وظایف دولت و دستگاه‌های اجرایی کشور توجه کرده؛ در ۱۴ ماده، وظایف اتاق ایران ذکر شده، ۷ ماده وظایف مستقیم تشکل‌های اقتصادی را بیان نموده و ۶ ماده نیز ناظر به وظایف مستقیم شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی به عنوان پل ارتباطی برای بحث و تبادل نظر در خصوص موضوعات و خواسته‌های متقابل تشکل‌های اقتصادی و سایر نهادهاست.

همچنین آیین‌نامه تأسیس و فعالیت تشکل‌ها یا سازمان‌های غیردولتی مورخه ۱۳۸۴/۳/۲۹ بنا به

کار فرمائی و کارگری موضوع این فصل از قانون می‌توانند به‌طور مجزا نسبت به ایجاد تشکیلات مرکزی اقدام نمایند (همان، ماده ۱۳۷). مقام ولایت فقیه در صورت مصلحت می‌تواند در هر یک از تشکل‌های مذکور نماینده داشته باشند (همان، ماده ۱۳۸). لذا، در یک نگاه کلی ملاحظه می‌شود که حداقل ۱۲ اصل از اصول مندرج در فصول چهارده گانه قانون اساسی، بر تعاون، همکاری و مشارکت همگانی در امور تأکید می‌کند که این امر، نشان‌دهنده اهمیت موضوع در نظام جمهوری اسلامی است.

۹- انحلال تشکل‌ها در حقوق ایران

- انحلال تشکل به دو شکل زیر صورت می‌پذیرد:

۹-۱ انحلال اختیاری:

بر طبق شرایط مقرر در اساسنامه به عمل می‌آید؛ در صورتی که در اساسنامه متصدی امر تصفیه حساب‌ها معین نشده باشد شورای عمومی فوق‌العاده حداقل سه نفر را به‌عنوان هیات تصفیه انتخاب می‌کند و این هیات موظف خواهد بود پس از رسیدگی به حساب‌ها و تصفیه بدهی‌ها و وصول مطالبات باقیمانده و تعیین اموال مسلم (اعم از منقول و غیرمنقول)، دارایی «تشکل» را به تصویب شورای عمومی فوق‌العاده برساند. هیات مذکور موظف است نتیجه را به دبیرخانه شورای مربوطه ارائه و پس از تأیید شورای ذیربط انحلال تشکل به‌طور رسمی صورت می‌پذیرد.

۹-۲ انحلال اجباری:

به دو شکل صورت می‌گیرد:

- ۱- در صورتی که تشکل پس از ابلاغ تذکرات لازم توسط دبیرخانه شورای ذیربط و سپری شدن مدت تعلیق موقت، نسبت به اصلاح وضعیت خود اقدام ننماید.
- ۲- در صورت عدم تطبیق وضعیت تشکل با این قانون در مهلت تعیین شده (ماده ۳۸ پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی)

این قانون به‌صورت غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی پروانه فعالیت دریافت نموده و به ثبت برسد (ماده ۳ پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی)، هر تشکلی می‌تواند با رعایت صلاحیت‌های تخصصی و تجربی اعضای خود و با رویکردی اجتماعی در یکی از موضوعات؛ ورزشی، هنری، صنایع‌دستی، حفظ آثار و میراث فرهنگی و تاریخی، توسعه گردشگری، امور خیریه و نیکوکاری، توانمندسازی، امور اجتماعی محلی، تقویت بنیان خانواده و مهارت‌های زندگی، بهداشت و درمان و سلامت عمومی، حمایت از کودکان، محیط‌زیست، منابع طبیعی و کشاورزی، عمران و آبادانی، رفاه و توسعه اجتماعی، دوستی ملل و کشورها، حوادث غیرمترقبه و امدادی، امور زنان، امور جوانان، اوقات فراغت، کارآفرینی و اشتغال‌زایی، آسیب دیدگان اجتماعی، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، حقوق شهروندی تأسیس و فعالیت نماید (ماده ۲ پیش‌نویس قانون تشکل‌های اجتماعی مدنی). احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به این که اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهور اسلامی را نقض نکنند. هیچکس را نمی‌توان از شرکت در آن‌ها منع کرد یا به شرکت در یکی از آن‌ها مجبور ساخت (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فصل سوم، حقوق ملت اصل ۲۶). در مصوب ۱۳۶۹ به‌منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان که خود متضمن حفظ منافع جامعه نیز است، کارگران مشمول قانون کار و کارفرمایان هر حرفه یا صنعت می‌توانند با رعایت مقررات قانونی و این آیین‌نامه مبادرت به تشکیل انجمن صنفی نمایند (ماده ۱). محدوده جغرافیایی فعالیت هر تشکل، یکی از سطوح ملی، منطقه‌ای، استانی، شهرستانی یا بین‌المللی است (آیین‌نامه تشکل‌های مردم نهاد، ماده ۳). به‌منظور هماهنگی و حسن انجام وظایف مربوطه، تشکل‌های

۱۰- دلایل ایجاد تشکل‌ها

هدف از ایجاد تشکل، انجام کار یا کارهایی است که فرد یا گروه‌های کوچک به تنهایی قادر به انجام آن نبوده و یا بعضاً انجام آن موارد به تنهایی موجب ایجاد مشکل و یا تأخیر قابل ملاحظه‌ای می‌گردد. لذا، فعالان اقتصادی با تدوین برنامه‌های استراتژیک به سمت تشکیل گروه‌ها رفته و با قرار گرفتن در کنار هم و بدون تلفیق در هم، آن را با نامی خاص و در قالب یک تشکل در جهت پیشبرد برنامه‌های تعریف شده معرفی نمودند.

۱-۱۰ مزیت‌ها

- در کنار هم قرار گرفتن تفکرات با قابلیت‌های مختلف؛

- انجام کارها با هماهنگی و به صورت یکپارچه؛

- کمک به تصمیم‌گیران بخش‌های دولتی در جهت روان‌سازی توسعه اقتصادی کشور؛

- انجام امور مرتبط با تشکل در درون تشکل و کاهش قابل ملاحظه‌ای از امور اجرائی سیستم دولتی مرتبط؛

- توسعه بازارهای داخلی و خارجی جهت خرید، فروش، صادرات و واردات کالاها و مواد اولیه‌ی مورد نیاز؛

- کمک به سیستم قانون‌گذاری در جهت تصویب

قوانین و یا احیاناً اصلاح قوانین دست و پا گیر که بعضاً موجب اخلال در روند توسعه اقتصادی کشور می‌گردد؛

- تسریع در انجام امور مرتبط با ذی‌نفعان؛

- و سایر موارد مشابه (عبداله زاده، ۱۳۹۴).

۱۱- دلایل ناکامی تشکل‌ها

در کشور ما ایجاد تشکل‌ها بر اساس اصول و ضوابط بوده و اجزاء تشکیل دهنده آن نیز در ابتدای شروع همکاری، خود را واجد شرایط حضور در تشکل اعلام می‌نمایند. ولی در ادامه روند همکاری آن‌ها به وظایف عمومی و اولیه خود نسبت به تشکل عمل نمی‌کنند و ما شاهد هستیم که بعضی از تشکل‌ها گاهی موفق و گاهی ناموفق عمل می‌نمایند و بعضی از آن‌ها نیامده منحل می‌گردند. دلیل یا دلایل به وجود آمدن این

موارد چیست؟ دارا بودن اعضاء و یا گردانندگان مناسب یا بالعکس، دارا بودن رانت یا سرمایه مناسب یا بالعکس، دارا بودن مدیران اجرائی مناسب یا بالعکس و یا ترکیبی از سه مورد ذکر شده. عدم بررسی درست در زمان ایجاد تشکل، عدم آموزش کافی تشکیل دهندگان و گردانندگان تشکل، عدم نظارت و هدایت تشکل، همه و همه موجب می‌گردد تا خیلی از تشکل‌ها با رکود کاری و یا انحلال مواجه گردند. سؤال مهم در اینجاست که، آیا تاکنون عارضه‌یابی درست و اصولی برای این امر انجام گرفته است؟ با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، اهم دلایل عدم موفقیت تشکل‌ها در کشور از قرار زیر می‌باشد:

- عدم بررسی درست در زمان تشکیل تشکل از طرف مجوز دهندگان.

- عدم حمایت، هدایت و نظارت درست از طرف متولیان امر.

- عدم آگاهی اعضاء از حقوق و وظایف خود نسبت به تشکل مربوطه.

- عدم آگاهی گردانندگان تشکل از حقوق و وظایف خود نسبت به تشکل مربوطه.

- عدم اجرای آموزش الزم و دوره‌ای برای دست‌اندرکاران تشکل.

- نگاه خاص داشتن بعضی از گردانندگان تشکل به منافع شخصی.

- عدم استفاده از مدیران کارآمد در امور اجرائی تشکل. بنابراین، در ایجاد تشکل‌های جدید باید نگاه ویژه‌ای به موارد زیر داشت:

- عدم وجود تشکل همانند و مشابه در منطقه مورد نظر.

- دارا بودن اطلاعات کافی اعضاء مبنی بر ایجاد تشکل و وظایف مرتبط با آن.

- داشتن مشخصه‌های لازم و کافی توسط گردانندگان تشکل.

- هدایت، حمایت و نظارت همه جانبه صادر کننده مجوز تشکل.

تنش‌های نابه‌جا می‌شوند. اگر این کار از روی بی‌توجهی اتفاق بیافتد، قابل اغماض و درمان است. روحیه خودشیفتگی: یکی از موانع اصلی رشد یک فرد یا گروه، غرور و خودبرتربینی است. اینکه مجموعه‌ای به موفقیت‌های چشمگیری دست یابد یا در زمینه‌ای تخصص داشته باشد و کارها و خروجی‌های قابل توجهی داشته باشد، می‌تواند باعث ایجاد این روحیه شود. از آثار مخرب این روحیه تحقیر و کوچک شمردن تلاش‌ها و برنامه‌های مجموعه‌های همسو است و مشکلاتی را به وجود می‌آورد که مانع رشد و پیشرفت خود و دیگران می‌شود.

التزام نداشتن به تعهدهای جمعی: در هر مجموعه و سیستم، خراب شدن یک جزء به کل سیستم آسیب می‌رساند و منجر به از کارافتادن یا کندی کار سیستم می‌شود. کارکردن در جمع نیز حکم سیستم را دارد و به صورت نظام‌مند پیش می‌رود. اگر هر کدام از اعضا به تعهد خود عمل نکنند و وظیفه‌ی خود را به درستی انجام ندهند باعث بوجود آمدن اصطکاک، سوء تفاهم، دلخوری، عقب نشینی و رکود می‌شود. در نتیجه بازدهی کارها پایین می‌آید و گروه از هدف اصلی دور می‌افتد.

غفلت از فرصت‌های مشترک: گاهی در مجموعه و تشکلی فعالیت‌هایی در حال اجرا است که در مجموعه‌های دیگر همان فعالیت از قبل اجرا شده است. این مسأله به دلیل اهمیت ندادن به فرصت‌های مشترک است که در نتیجه موازی‌کاری به وجود می‌آید و تجربه‌های ناموفق دوباره تکرار می‌شود و هزینه‌های مادی و معنوی را افزایش می‌دهد؛ لذا می‌توان یک کار را در دو مجموعه، هم زمان به صورت مشارکتی هزینه کرد تا موازی‌کاری رخ ندهد.

تحمل نکردن سلیقه‌های متفاوت: در هر گروه و تشکلی ممکن است آراء و نظرات متفاوت پیش آید؛ اگر فرد یا گروهی نتواند این ایده‌ها و سلیقه‌ها را تحمل کند، به طبع از ادامه‌ی فعالیت باز می‌ماند.

کاهش قدرت چانه‌زنی: هر تشکلی در رسیدن به اهدافش، نیازمند ارتباط با تشکل‌های خارج از

- دارا بودن و ایجاد تفکر تشکلی تشکل برای ادغام تشکل‌های موازی در جهت رشد و توسعه اقتصاد کشور
- دارا بودن و ایجاد تفکر مبنی بر وجود هرگونه سرمایه به‌عنوان سرمایه کشور نه شخص و تلاش در جهت حفظ و افزایش و جلوگیری از نابود شدن آن.
- از بین بردن و عدم ایجاد خودبزرگ‌بینی، خودمحوری، منافع طلبی شخصی و سایر موارد مشابه در میان گردانندگان تشکل
- ایجاد ساختار نوین در تشکل (عبداله زاده، ۱۳۹۴)

۱۲- آسیب‌های روابط تشکلی

انحصار طلبی: یکی از آفت‌های مهم در تشکل‌ها، تحمیل خواسته‌ی خود به دیگران است. یعنی تشکلی بخواهد فقط نظر و خواسته‌ی خود تأیید شود و فقط طرح او عملی گردد. عجب، خودبرتربینی، منیت نفسانی و تشکیلاتی یکی از آسیب‌های جدی در روابط بین تشکلی است.

جزم‌گرایی در روش‌ها و برنامه‌ها: جزم‌اندیشی تکثر در باورها را القاء می‌کند؛ لذا جزم‌اندیشی در عقاید و آرمان‌ها را نباید نادیده گرفت. جزم‌گرایی در روش به این معناست که فرد معتقد باشد فقط «روش» پیشنهادی من درست است؛ درحالی‌که گروه‌ها باید به خاطر یک هدف و آرمان مشترک، روش‌ها و برنامه‌های متفاوت را تجربه کنند و به اصلاح و بازنگری روش‌ها بپردازند و بپذیرند که می‌توان در برنامه‌های دیگران نیز مشارکت کرد.

رقابت‌های کاذب: این‌گونه رقابت‌ها نه تنها به خلوص نیت مجریان این برنامه‌ها لطمه می‌زند، بلکه باعث هدر رفتن سرمایه‌های وجودی، انسانی و حتی اقتصادی در سطح کشور می‌شود. از طرفی منجر به انزوا یا تخریب حیثیت تشکل‌ها می‌شود.

تنش‌زایی: گاهی بنا به دلایل متفاوت اعم از رقابت‌های کاذب و عجب و خودبرتربینی ... در مجموعه‌ها تنش‌هایی ایجاد می‌شود؛ و با ایجاد یا دامن زدن به مسائل حاشیه‌ای، زمینه‌ساز اختلافات و

مؤسسات، بانک اطلاعات محصولات فرهنگی
تشکل‌های همسو.

- ایجاد نشریه‌های تخصصی درون تشکل با قابلیت
ارائه در فضای مجازی در قالب سایت، وب یا وبلاگ
به‌منظور دسترسی تشکل‌های دیگر به مجموعه
فعالیت‌ها و برنامه‌های خود

- راه اندازی شبکه‌ی توزیع محصولات برای آگاهی
مصرف کنندگان از تولید چنین محصولی.

- مشارکت دادن تشکل‌ها در اجرای برنامه‌های مصوب
هر استان و خصوصی‌سازی و واسپاری این فعالیت‌ها
به بخش غیردولتی با نگاهی تخصص‌محور و
نخبه‌مدار.

ایجاد نمایشگاه‌های دائمی جهت رشد و ارتقاء و
عرضه‌ی هر چه بهتر محصولات (اکبری جدی، ۱۳۹۱)

نتیجه گیری

بزرگ‌ترین هدف توسعه‌ی هر جامعه‌ای رسیدن به
تکامل اجتماعی و اقتصادی است و جامعه جهانی با
تجرباتی که از شکست‌ها و بحران‌های اقتصادی
اندوخته، دریافته است که این تکامل و بهبود جز با
حضور بخش خصوصی در تمامی عرصه‌های اجتماعی و
اقتصادی و حرکت به‌سوی تشکل‌گرایی به دست
نخواهد آمد و در پیش گرفتن هر روش دیگری به
معنی آزمون و خطایی دوباره خواهد بود. در کشور ما
نیز به دلیل مشکلات وابستگی به اقتصاد تک
محصولی و نبود توان و سرمایه لازم، دولت قادر به
پاسخگویی به نیازهای موجود نیست؛ بنابراین هیچ
راهی جز تقویت بخش خصوصی و توسعه کار تشکلی
وجود ندارد. لذا، خصوصی‌سازی و کاهش تصدی‌گری
یکی از سیاست‌های دولت در دهه‌ی اخیر است؛ که
منجر به تفیض اختیار از وظایف دولت به بخش
غیردولتی می‌باشد. با همین نگاه، مسوولیت‌های
فراوانی به واسطه قانون و سیاست‌های ابلاغی برنامه
ششم توسعه بر دوش تشکل‌ها گذاشته است و در واقع
تشکل‌ها حلقه ارتباطی میان بخش‌های خصوصی و

مجموعه‌ی خود است؛ که در این مسیر، مذاکره و تعامل،
ارزش‌های پایه‌ای و اولیه‌ی پیگیری آن اهداف بشمار
می‌آیند. نبود تعامل و تمرکز نداشتن روی نقاط مشترک
در تشکل‌ها قدرت چانه‌زنی در استفاده از فرصت‌ها و
تسهیلات را کاهش می‌دهد (حسین زاده، ۱۳۹۰)

۱۳- اهم راهکارهای افزایش بهره‌وری تشکل‌ها

- اجرای پروژه عارضه‌یابی در سیستم تشکلی.
- ادغام تشکل‌های موازی در هم.
- اصلاح اساسنامه‌های تشکل‌هایی که دارای اهداف
مشترک می‌باشند.
- کاهش تعدد متولیان و صادر کنندگان مجوز ایجاد
تشکل در کشور.
- تدوین دستورالعمل انتخاب گردانندگان تشکل‌ها با
در نظر گرفتن شاخص‌های لازم.
- تدوین و اجرای آموزش‌های لازم و دوره‌ای برای
گردانندگان فوق.
- ارزیابی و نظارت دوره‌ای و مستمر توسط صادر
کنندگان مجوز تشکل از تشکل ذیربط.
- حمایت و هدایت همه جانبه تشکل توسط صادر
کنندگان مجوز تشکل از تشکل ذیربط بخصوص در
سال‌های اولیه تأسیس آن (عبداله زاده، ۱۳۹۴)
- تشکیل شبکه‌های گسترده و فراگیر با بهره‌گیری از
فناوری اطلاعات و زیرساخت‌های نرم‌افزاری در
عرصه‌ی مجازی مانند شبکه‌ی ایمیل‌ها، پیام‌ها،
نشریات تخصصی و سایت‌ها.
- عضویت در شبکه‌های مرتبط و لینک شدن به
سایت‌های آن‌ها.
- ایجاد تشکل‌های فراگیر با محوریت مخاطب،
موضوع و صنف.
- ایجاد بانک‌های اطلاعاتی مشترک مانند بانک
اطلاعات نویسندگان آماتور، بانک اطلاعات نویسندگان
نخبه، بانک اطلاعات سخنرانان، بانک اطلاعات
وبلاگ نویسان، بانک اطلاعات مدیران فرهنگی

نگاه بلندمدت و توسعه‌ای داشته باشیم و پس از تقویت تشکل‌های داخلی و رساندن آن‌ها به سطح مورد انتظار، به ایجاد تشکل‌های بین‌المللی فکر کرده و برای آن طرح و برنامه ارائه دهیم.

ملاحظات اخلاقی

ملاحظات اخلاقی در خصوص نگارش مقاله و امانت‌داری در ارجاعات رعایت گردید.

تقدیر و تشکر

از همه عزیزانی که در به سامان رسیدن این تحقیق ما را یاری رساندند تشکر می‌کنیم.

سهم نویسندگان

نگارش و تألیف این مقاله مشترکاً توسط تمامی نویسندگان صورت گرفته است.

تضاد منافع

در این تحقیق تضاد منافی وجود ندارد.

دولت شده‌اند و نقش خطیر انعکاس دیدگاه‌های دو طرف به یکدیگر، نظارت بر اجرای درست برنامه‌ها و پیگیری مسائل قانونی و حقوقی صنف خود، احصای مشکلات و ارائه راهکار مناسب را بر عهده‌دارند. در واقع تشکل‌گرایی و کار تشکلی نوعی آموزش به افراد جامعه برای تمرین مشارکت در جهت اداره مطلوب‌تر جامعه و کمک جمعی به پیشرفت آن به شمار می‌رود و تسلط تشکل‌ها بر فعالیت‌های متعدد اجتماعی و اقتصادی در جامعه، انباشت سرمایه مولد و رشد و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی را به ارمغان می‌آورد. اما نکته‌ی حائز اهمیت این است که خصوصی سازی به همان میزان که می‌تواند تأثیرات مثبت و بهینه داشته باشد، در صورت بهره‌برداری نادرست از شرایط، عدم توجه به واقعیت‌های موجود و بدون توجه به چگونگی ساختار بخش خصوصی ممکن است منجر به انحصار پنهان و ایجاد نظام دیکتاتوری و غیرقابل کنترل گروهی گشته و مخاطراتی را برای کشور به وجود آورد. لذا، توجه به قوانین و آئین‌نامه‌های ایجاد کننده چنین تشکل‌هایی ضرورتی اجتناب ناپذیر است؛ ضمن اینکه لازم است برای رسیدن به توسعه و پیشرفت مورد نظر،

منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- آیین نامه تشکل های مردم نهاد (۱۳۹۵).
- اکبری جدی، صابر (۱۳۹۱). روش های هم/فزیبی تشکل ها. مشهد: آستان قدس رضوی.
- افشاری راد، مینو و آقا بخشی علی اکبر (۱۳۸۷). فرهنگ علوم سیاسی. تهران: نشر چاپار.
- انصاری، غلامرضا (۱۳۷۹). نهادها و تشکل های مردمی در بستر سازی نظام مشارکت.
- بقایی، حمید؛ مصطفی شبه؛ سروستانی، مسلم و کردانی، محمد (۱۳۹۴). «بررسی اهمیت سازماندهی نیروهای مردمی در قالب تشکل ها».
- اولین همایش ملی بررسی ابعاد اجرای طرح توسعه کشاورزی ۵۵۰ هزار هکتاری، اهواز، استانداری استان خوزستان.
- حسین زاده، مرتضی (۱۳۹۰). تشکل های فرهنگی و آسیب های پیش رو. مشهد: کتابدار توس.
- خلیلی، محسن (۱۳۸۳). «تشکل گرایی بستری مناسب برای توسعه صنعتی». دو هفته نامه صنعت نفت، (۱۰): ۶: ۴۱-۲۴.
- سهل آبادی، مژگان (۱۳۹۳). تاریخ تشکیل تشکل ها در ایران. قم: اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی.
- عبداله زاده، حسین (۱۳۹۴). تشکل و نقش آن در دوران پسا تحریم. دبیرخانه صنعت، معدن و تجارت استان البرز.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۵۸).
- معین، محمد (۱۳۷۰). فرهنگ معین. تهران: مزین.
- نجفی، ابراهیم (۱۳۹۰). نظام صنفی و تشکل های کشاورزی توانمند.
- Tashakolha.mcls.gov.ir/fa/.../57a5af5105a5400cad08721c44c5845f.

The Role and Function of Organizations in Iranian Law

Iraj Afshar Ahmadi^{1*}

*1. PhD, Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

ARTICLE INFORMATION:

Article Type: *Original Research*

Pages: 1-15

Article history:

Received: 25 Jan 2020

Edition: 30 Feb 2020

Accepted: 7 Mar 2020

Published online: 4 Apr 2020

Keywords:

Formation, Participation, Formalism.

Corresponding Author:

Iraj Afshar Ahmadi

Address:

Iran, Semnan, Islamic Azad University

Orchid Code:

0000-0002-0765-0992

Tel:

00000000000

Email:

i.afsharahmadi@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aim: Nowadays world is witnessing the widespread rise of many developing countries and organizations. Teamwork and organization play a very positive and productive role, especially in economic matters. Some "in developing and third world countries have not yet fully understood the importance of the issue and are still hesitant about whether or not to do so.

Findings: To this end, to increase public participation in the affairs of the country, the Draft Law on the Development of Civil Society Organizations The constitution addressed the issue of constitutional participation and development programs, and provided legal grounds for public participation in politics, economics and society.

Materials and Methods: This research is of theoretical type and the research method is descriptive-analytical and the method of data collection is library and has been done by referring to documents, books and articles.

Ethical Considerations: In order to organize this research, while observing the authenticity of the texts, honesty and fidelity have been observed.

Conclusion: What has caused the failure of organizations so far is the existence of some obstacles in the social, cultural and structural-legal dimensions that have caused the organizations to be dissolved or typically inactive shortly after their formation and before achieving the necessary consistency and stability.

Cite this article as:

Afshar Ahmadi I. The Role and Function of Organizations in Iranian Law. *Economic Jurisprudence Studies*. 2020; 2(1): 1-15.